

ORIMATTILAN KAUPUNGIN
VUODEN 2024
TALOUSARVION SEKÄ
VUOSIEN 2024-2026
TALOUSSUUNNITELMAN
LAADINTAOHJEET

Kaupunginhallitus 5.6.2023

ORIMATTILA
Elämää oosta aahan

Sisällys

1. Talousarvion laadinnan lähtökohdat	4
1.1 Aikataulu	4
1.2 Talouden ja toiminnan periaatteet	4
1.3 Yleinen taloudellinen tilanne	5
1.4 Laadinnan lähtökohdat	6
1.5 Vaikutusten ennakoarviointi	7
1.6 Riskienhallinta	7
1.7 Investoinnit ja velkaantuminen	8
1.8 Kehyksen mukainen tuloslaskelma	8
2. Strategia ja toiminnalliset tavoitteet	8
2.1 Strategiakokonaisuus	8
2.2 Strategian kärkihankkeet 2024 (Talousarvion toiminnalliset tavoitteet)	9
2.3 Toiminnallisten tavoitteiden raportointi	9
3. Henkilöstösuunnittelu	9
4. Talousarviokirjan sisältö	10
4.1 Rakenne ja perustelutekstit	10
5. Käyttötalous	11
5.1 Käyttötalouden sitovuus	11
5.2 Käyttötalouden kehys	12
5.3 Toimialojen talousarvion valmistelu	13
5.4 Käyttötalouteen liittyvät erityisohjeet	13
5.4.1 Talouden tasapainottamisen toimenpiteet	13
5.4.2 Maksut ja taksat	14
5.4.3 Henkilöstömäärärahat	14
5.4.4 Palkat ja palkkiot	14
5.4.5 Henkilösivukulut	14
5.4.6 Tasausmaksu	15
5.4.8 Henkilöstön osaamisen kehittäminen	15
5.4.9 Henkilöstön työhyvinvointi ja yhteisöllisyys	15
5.4.10 Henkilöstön matkustaminen	15
5.4.11 Sisäiset erät	15
5.4.14 Poistot	16
5.4.15 ICT -kustannukset	16

1. Talousarvion laadinnan lähtökohdat

1.1 Aikataulu

19.6.2023	Kaupunginhallitus hyväksyy vuoden 2024 talousarvion laadintaohjeet ja talouden kehymisen
20-30.6.2023	Toimialajohtajat ovat käyneet talousarvion raamin laadintaohjeen läpi toimialansa osalta toimialan johtoryhmässä
18.8.2023	Toimialat ovat valmistelleet alustavat talousarvioluvut ja esitykset strategisiksi hankkeiksi (2-4kpl/toimiala)
24.8.2023	Toimialajohtajat esittelevät toimialansa alustavat talousarvioluvut sekä esitykset strategisiksi hankkeiksi johtoryhmän kesäkokouksessa
4-22.9.2023	Valiokuntien talousarvioseminaarit (vapaaehtoiset)
2-3.10.2023	Valtuustoseminaari (investointien pitkä lista)
10.10.2023	Sivistysvaliokunnan talousarvioesitys
17.10.2023	Kaupunkikehitys- ja tekninen valiokunnan talousarvioesitys
18.10.2023	Hyvinvointivaliokunnan talousarvioesitys
25-26.10.2023	Kaupunginjohtajan talousarvioneuvottelut
2.11.2023	Kaupunginjohtaja julkaisee talousarvioesityksensä
3.11.2023	Kaupunginvaltuuston seminaari TA24
6.11.2023	Kaupunginhallitus tekee esityksen veroprosenteista
13.11.2023	Kaupunginvaltuusto tekee päätöksen veroprosenteista
20.11.2023	Kaupunginhallitus käsittelee talousarvion ja tekee talousarvioesityksen kaupunginvaltuustolle
27.11.2023	Kaupunginvaltuusto tekee päätöksen talousarviosta 2024 ja taloussuunnitelmasta 2024-2026
4.12.2023	Kaupunginhallitus hyväksyy talousarvion toimeenpano-ohjeet
31.1.2024	Kaupunginhallitus, valiokunnat ja jaostot ovat hyväksyneet alaisensa yksiköiden käyttösunnitelmat vuodelle 2024

1.2 Talouden ja toiminnan periaatteet

Kunnan taloudenhoitoa ja sen järjestämistä ohjaavat Kuntalain 13. luku, Kirjanpitolaki ja -asetus, kirjanpitolautakunnan hyvinvointialue- ja kuntajaoston antamat ohjeet, suositus kunnan ja kuntayhtymän talousarviosta ja taloussuunnitelmasta sekä Orimattilan kaupungin hallintosääntö.

Orimattilan kaupungin hallintosäännössä on määritelty mm. taloudenhoidon vastuut ja taloudenhoitoa koskevat periaatteet sekä annettu määräyksiä talousarviosta ja taloussuunnitelmasta, toiminnan ja talouden seurannasta sekä sisäisestä tarkastuksesta, sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta. Hallintosäännön mukaan kaupunginhallitus antaa valiokunnille, alaisilleen jaostoille ja toimialoille sekä alaisilleen taseyksiköille tarvittavat talousarvion laadinta- ja toimeenpano-ohjeet.

1.3 Yleinen taloudellinen tilanne

Valtiovarainministeriön 23.3.2023 julkaiseman Kuntatalousohjelman 2024–2027 mukaan vuonna 2022 kuntatalouden tilikauden tulos heikkeni edellisestä vuodesta, mutta oli lopulta kuitenkin 1,2 mrd. euroa positiivinen. Tulosta selittävät työllisyyden ja talouden suotuisa kehitys sekä siitä seurannut verotulojen kasvu. Kuntatalouden vuosikate riitti kattamaan nettoinvestoinnit ja poistot, vaikka se heikkeni 4,2 mrd. euroon toimintakulujen voimakkaan kasvun seurauksena. Toiminnan ja investointien rahavirta oli noin 0,5 mrd. euroa negatiivinen. Kuntien toimintatuotot laskivat, lähinnä valtion korona-avustusten pientymisen seurauksena. Kuntien nettoinvestoinneissa oli laskua edellisvuoteen, mikä johtui suurista investointihyödykkeiden luovutustuloista. Kuntatalouden lainakanta oli vuoden 2022 lopussa 24,5 mrd. euroa.

Vuosi 2023 on kuntataloudessa historiallinen, sillä sote-uudistus tuli voimaan vuoden alusta. Uudistuksella on merkittäviä vaikutuksia sekä kuntien toimintaan että talouteen. Vaikutukset näkyvät erityisesti käyttötaloudessa, jossa tulojen sekä menojen taso ja rakenne muuttuivat tehtävien siirryttyä hyvinvointialueille sekä rahoituksen valtiolle. Muutosten vuoksi kuntataloutta on vaikea ennustaa ja siirtolaskelmat tulevatkin tarkentumaan vielä lopullisten tilinpäätöstietojen myötä. Ne päivitetään lopullisiksi marraskuussa 2023, kun vuoden 2022 verotus on valmistunut. Ennen lopullisia siirtolaskelmia tehtyjen laskelmien mukaisesti kuntien toimintamenojen arvioidaan laskevan sote-uudistuksen seurauksena noin 56 prosenttia ja toimintatulojen noin 41 prosenttia. Kuntien taloutta vahvistavat väliaikaisesti sote-uudistukseen liittyvät niin sanotut verohännät, kun sote-uudistuksen kuntien verotuloja leikkaava vaikutus ei näy vielä täysimääräisesti kunnallis- ja yhteisöverotuloissa. Tämän takia kunnille kertyy tänä vuonna noin 1,1 mrd. euroa enemmän vanhojen veroperusteiden mukaisia verotuloja verrattuna ensi vuoteen. Kuntien vuosikatteen arvioidaan riittävän kattamaan poistot ja toiminnan sekä investointien rahavirran olevan noin 0,6 mrd. euroa positiivinen. Inflaation kasvun on arvioitu hidastuvan, mutta olevan aiemmin arvioitua sitkeämpää kasvun jatkuessa 5,5 prosentilla kuluvana vuonna.

Kehysvuosina 2024–2027 kuntatalouden painelaskelmassa menot tulevat pysymään tuloja suurempina. Vuosikate riittää kuitenkin kattamaan poistot kaikkina tarkasteluvuosina. Toiminnan ja investointien rahavirta on -0,4 mrd. euroa vuonna 2024 ja heikkenee vähitellen -0,6 mrd. euroon vuoteen 2027 mennessä. Kuntien kustannuskehitystä kuvaava peruspalvelujen hintaindeksi kasvaa keskimäärin 3,3 prosenttia vuosina 2024–2027. Inflaation ennustetaan olevan kehyskaudella keskimäärin 2 prosenttia. Kuntien valtionosuuksien kasvu jää tarkasteluvuosina varsin maltilliseksi lukuun ottamatta vuotta 2025, jolloin TE-palvelu-uudistus lisää kuntien valtionosuuksia noin 0,9 mrd. eurolla. Uudistus laajentaa kuntien tehtäväkenttää ja kasvattaa myös kuntatalouden toimintamenoja. Uudistuksen myötä kuntien henkilöstömäärä kasvaa noin neljällä tuhannella henkilötyövuodella. Kuntatalouden lainakannan kasvuvauhti hidastuu selkeästi viime vuosikymmenen keskimääräiseen kasvuvauhtiin verrattuna. Lainakanta kasvaa tarkastelujakson lopulla 20,4 mrd. euroon. Kasvukeskusten investointipaineet, koko maan laajuinen korjausvelka ja vihreä siirtymä pitävät investoinnit korkealla tasolla kehyskaudella. Lisäksi yleinen korkotason nousu välittyy tulevina vuosina myös kuntatalouteen lisäkustannuksiksi kiristäen kuntien taloutta. (Lähde: Kuntatalousohjelma 2024–2027: Kevät 2023/VM)

1.4 Laadinnan lähtökohdat

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi. Talousarvio- ja suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Taloussuunnitelman tasapainossa voidaan ottaa huomioon talousarvion laadintavuoden taseeseen kertyväksi arvioitu ylijäämä. Taloussuunnitelma voi siten olla alijäämäinen, mutta vain enintään siihen määrään kuin laadintavuoden lopussa arvioidaan kertyvän ylijäämää. Lähtökohtana vuoden 2024 talousarvion ja suunnitelmavuosien 2025–2026 laadinnalle on kuitenkin tasapainoinen taloussuunnitelma (tuotot kattavat kulut).

Talouden tasapainotavoite on erittäin haasteellinen. Inflaatio- ja korkokehitys sekä palkkaratkaisut lisäävät kaupungin menoja. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ja sen mahdolliset uudet käännteet aiheuttavat merkittävää epävarmuutta taloudelle. Epävarmuutta aiheuttavat myös nopean korkojen nousun vaikutus rahoitus- ja kiinteistömarkkinoilla sekä hintojen ja korkojen nousun vaikutukset kotitalouksien kulutuskäyttäytymiseen. Talousnäkymien kirkastuminen ja palkankorotusten vaikutukset kotitalouksien odotuksiin omista kulutusmahdollisuuksistaan voivat toisaalta yllättää positiivisesti. Vuoden 2025 alusta voimaan tuleva TE24-uudistus tulee lisäämään kaupungin menoja ja kasvattamaan valtionosuuksia. Ennakkoarvion mukaan uudistus tulee kuitenkin lisäämään menoja.

Orimattilan kaupungin tilikauden tulos vuonna 2022 oli alijäämäinen 576 000 euroa ja vuosikate 5,5 milj. euroa. Orimattilan kaupungin tilinpäätöksessä 2022 taseeseen kertynyttä ylijäämää on 10,9 milj. euroa.

Orimattilan kaupungin elinvoiman varmistaminen edellyttää kasvua tukevien toimenpiteiden jatkamista. Talouden tasapainon varmistaminen vaatii tehokasta edunvalvontaa sekä valtiontukien ja avustuksien aktiivista hakemista. Kaupungin on jatkettava omaisuuden myyntimahdollisuuksien selvittämistä.

Toiminnan ja talouden suunnittelussa tulee ottaa huomioon strategian kärkihankkeet ja niiden toimenpiteiden edellyttämät määrärahatarpeet.

Talousarvion laadintaohjeita noudatetaan vuoden 2024 talousarviota ja vuosien 2024—2026 taloussuunnitelmaa valmisteltaessa. Minimi tavoitteena tulee pitää ylijäämäistä talousarviota. Toimenpiteiden valinta menojen kasvun hidastamiseksi, tulojen lisäämiseksi ja investointien priorisoimiseksi valmistellaan niin, että ne käsitellään johtoryhmän kesäkokouksessa elokuussa.

1.5 Vaikutusten ennakkoarviointi

Päätösten vaikutusten ennakkoarviointi (EVA) on lakisääteinen tapa arvioida valmisteltavan päätöksen vaikutuksia eri näkökulmista. Vaikutusten ennakkoarviointia tehdään muun muassa strategisesti, toiminnallisesti tai taloudellisesti merkittävistä päätöksistä, kuten talousarviosta. Kaupungilla ei ole yhtenäistä valtuuston hyväksymää linjaa vaikutusten arviointiin. Tämä päätös tarvitaan, mutta valmisteluun on varattava riittävä aika. Asiaa käsitellään johtoryhmän kesäkokouksessa.

1.6 Riskienhallinta

Riskienhallinta on tunnistettujen riskien hallintaa eri keinoilla, kuten riskin poistaminen, sietäminen, siirtäminen (vakuuttaminen), jakaminen tai pienentäminen. Riskienhallinta koostuu riskien tunnistamisesta, arvioinnista, hallinnasta sekä seurannasta ja valvonnasta. Kokonaisvaltainen riskienhallinta tarkastelee strategisia, taloudellisia, toiminnallisia ja vahinkoriskejä sekä ulkoisia riskejä. Riskienhallintaan kuuluu riskinkantokyvyn ja -halun vertailu (kustannus)hyötyihin. Kyseessä on tuotos-panossuhteen vertailu.

Riskienhallinta on jatkuva, kaikkien yhteinen prosessi. Vain tunnistettuja riskejä voidaan hallita. Riskejä arvioidaan usein niiden todennäköisyyden ja vaikuttavuuden kautta. Vakaviksi arvioidut riskit on aina poistettava. Tällaisia voivat olla esimerkiksi työturvallisuuteen liittyvät riskit (vaarojen ja riskienarviointi työturvallisuuskulmasta arvioidaan/raportoidaan työsuojelun ohjeiden mukaisesti). Yleensä matalan riskiluokan omaaville asioille ei sovi toimenpiteitä.

Talousarviossa riskienhallinta käsitellään kaupunkitasoisesti. Toimialat tarkastavat riskienhallinnan vastuuhenkilöt sekä riskien ja toimenpiteiden ajantasaisuuden 31.8.2023 mennessä. Strategian toimenpiteiden osalta riskien tarkastelu tehdään 18.8.2023 mennessä ja käsitellään johtoryhmän kesäkokouksessa osana strategian kärkihankekokonaisuutta.

Riskienhallintamenetelmiä ovat esimerkiksi

- SWOT eli nelikenttäanalyysi
- tarkastuslista
- potentiaalisten ongelmien analyysi

Riskien tunnistaminen

1. Päätetään tarkasteltava alue.
2. Tunnistetaan riskit.
3. Arvioidaan riskien merkittävyys 4x4-taulukon avulla.
4. Päätetään riskien hallitsemiseksi tarvittavat toimenpiteet.
5. Määritellään vastuuhenkilö ja seurantatoimet.
6. Seurataan riskin tilannetta ja tarvittaessa päivitetään toimenpiteitä sekä muutetaan toimintatapoja.
7. Päivitetään riskilista vuosikellon mukaisesti vähintään kerran vuodessa ja arvioidaan tunnistetut riskit uudelleen.

1.7 Investoinnit ja velkaantuminen

Kaupungininvestointitaso on viime vuosina ollut merkittävällä tasolla. Tulevien vuosien investointitaso tulee sopeuttaa kestäväälle pohjalle. Lainasalkun kasvua tulee hillitä ja kaupunginsijoitussalkun tuottoja tullaan tarvittaessa kotiuttamaan kattamaan tulevia lainojen lyhennyksiä.

1.8 Kehyksen mukainen tuloslaskelma

Tuloslaskelmassa esitetään kaupungin kokonaistalouden keskeiset erät. Siinä osoitetaan tulorahoituksen riittävyys käyttömenoihin ja poistoihin. Verotulojen ja valtionosuuksien

arviot kehyksessä perustuvat kevään 2023 ennakkotietoihin. Arviot tarkentuvat kesän ja syksyn aikana.

Tuloslaskelma, 1000€	TP2022	TA2023	Raami2024	TS2025	TS2026
Toimintatuotot	19 112	21 384	21 385	21 810	22 028
Toimintakulut	-118 262	-62 500	-62 934	-63 500	-63 500
Toimintakate	-99 149	-41 116	-41 549	-41 690	-41 472
Verotulot	64 694	33 670	34 189	34 957	35 867
Valtionosuudet	39 182	13 979	12 363	15 252	15 252
Rahoitustuotot ja -kulut			647	597	597
Korkotuotot	158	150	150	150	150
Muut rahoitustuotot	1 086	800	1 200	1 200	1 200
Korkokulut	-411	-700	-700	-750	-750
Muut rahoituskulut	-56	-3	-3	-3	-3
Vuosikate	5 503	6 737	5 650	9116	10 244
Poistot ja arvonalentumiset	-6 144	-6 260	- 6 260	- 6 760	-6 760
Tilikauden tulos	-641	477	-610	2 356	3 484
Tilikauden yli- / alijäämä	-576	627	-535		

2. Strategia ja toiminnalliset tavoitteet

2.1 Strategiakokonaisuus

Talousarvion laadinnan lähtökohtana toimii kaupunginvaltuuston hyväksymä kaupungin strategia. Strategiassa kuvataan, millaisilla tavoitteilla Orimattilan kaupungin tulevaisuutta rakennetaan. Strategian toteuttaminen varmistetaan talousarvioprosessissa. Strategisella suunnittelulla sidotaan päätökset ja toimenpiteet sekä talous- ja henkilöstösuunnittelu yhdeksi kokonaisuudeksi, osaksi pitkän aikavälin kehittämistä.

Strategisten lupausten ja tavoitteiden toteutumista seurataan mittareilla. Mittarit kertovat kehityksen suunnasta. Mittareilla ei voida suoraan mitata organisaation tuloksellisuutta, sillä mittareiden toteutumiseen vaikuttavat myös kaupunkikonsernin ulkopuoliset tekijät.

2.2 Strategian kärkihankkeet 2024 (Talousarvion toiminnalliset tavoitteet)

Strategian hyväksymisen jälkeen käynnistyi työskentely uusien kärkihankkeiden parissa. Johtoryhmä on kirkastanut strategian tavoitteita yhdessä valtuutettujen kanssa valtuustoseminaarissa 27.1.2023. Keskustelujen pohjalta linjattiin, että strategiset hankkeet ovat minimissään kaksivuotisia. Tarvittaessa yli valtuustokauden ulottuvia. Strategiset kärkitavoitteet pilkotaan vuosittain toteutettaviksi taktisiksi hankkeiksi, jotka ovat valtuuston nähden sitovia toiminnallisia tavoitteita. Toimialat valmistelevat esityksensä taktisiksi tavoitteiksi (2-4kpl) johtoryhmän kesäkokoukseen mennessä. Tavoitteiden osalta tehdään myös riskitarkastelua.

Valiokuntien ja jaostojen omat sitovat tavoitteet päätetään käyttösuunnitelmissa. Nämä tavoitteet johdetaan talousarvion hyväksymisen yhteydessä päätetyistä taktisen tason tavoitteista.

Tarkastuslautakunnan arviointikertomuksen kommentit tulee ottaa huomioon tavoitteiden asettamisessa. Tavoitteen asettamisessa tulee erityisesti kiinnittää huomiota sen mitattavuuteen sekä siihen, että se kuvaa sen toiminnan kehittämistä, jolle määräraha annetaan. Kuntaliiton talousarviosuosituksen mukaan hyvä mittari on

- yksinkertainen, ymmärrettävä ja viestittävässä,
- se osoittaa kehityksen suunnan,
- se on ristiriidattomasti määritelty
- sen tunnusluku on helposti tuotettavissa.

Mittarit voivat olla kvantitatiivisia tai kvalitatiivisia. Mittari voi olla esim. ominaisuus, tunnusluku tai toimenpide. Olennaista on, että mittarin avulla tulee ilmaista, onko tavoite toteutunut vai ei.

2.3 Toiminnallisten tavoitteiden raportointi

Raportointi toteutetaan osavuosikatsauksien yhteydessä. Jokaiselle sitovalle tavoitteelle nimetään vastuutahot tulosaluetasolla, jotka vastaavat tavoitteen edistämisestä. Sivovia tavoitteita seurataan kaupunkitasoisesti kaupungin johtoryhmässä.

3. Henkilöstösuunnittelu

Henkilöstösuunnittelu sisältää henkilöstöressurssien määrällisen ja laadullisen tarkastelun. Suunnittelussa määritellään toiminnalliset ja taloudelliset tarpeet huomioiden tarvittavat henkilötyövuosien ja henkilöstökulujen varaukset sekä osaamistarpeet.

Henkilöstösuunnittelu pohjautuu palvelutarpeeseen sekä palvelutuotannon toteuttamiseen tarvittaviin henkilöstöresursseihin ja osaamiseen. Suunnittelussa tulee etsiä aktiivisesti keinoja toiminnan tehostamiselle ja varata resursseja vain tarpeen mukaisesti.

Henkilöstön hyvinvoinnista huolehtiminen ja talouden tasapainottaminen edellyttää systemaattista lomien suunnittelua, jonka avulla vähennetään kertynyttä lomapalkkavelkaa. Henkilöstöä kannustetaan lisäksi ottamaan palkattomia vapaita mahdollisuuksien mukaan.

Henkilöstön määrä suunnitellaan henkilötyövuosina (HTV). Suunnittelussa käytettävä HTV tarkoittaa kokoaikaisen työntekijän palkallista henkilötyövuotta, josta on vähennetty mahdolliset palkattomat poissaolot ja osa-aikaisuus.

Henkilöstömäärärahoja varataan talousarvioon henkilöstösuunnitelman mukaisesti. Henkilöstösuunnitelmassa on huomioitu aiempien vuosien toteumat ja tiedossa olevat muutokset. Henkilöstösuunnitelman toteutumista seurataan talouden raportoinnin yhteydessä.

Osaamistarpeiden tunnistamisella ja osaamisen kehittämisellä varaudutaan tarvittavaan osaamiseen lähitulevaisuudessa ja muuttuviin osaamistarpeisiin pidemmällä aikajänteellä. Ennakoivalla osaamisen suunnittelulla voidaan parantaa tuottavuutta sekä pidentää työuria. Osaamisen kehittämisen toimilla voidaan lisäksi vahvistaa työntekijän motivaatiota, lisätä työhyvinvointia ja luoda positiivista työnantajamielikuvaa.

Kaupunginhallitus varaa tarvittavan määrärahan osaamisen kehittämiseen ja ylläpitämiseen. Koulutussuunnitelman tekeminen vuodelle 2024 ohjeistetaan erikseen syksyn 2023 aikana.

4. Talousarviokirjan sisältö

Toimialat ja taseyksiköt laskevat ja esittävät toimintatulo- ja toimintamenoarviot talousarviovuodelle 2024 sekä taloussuunnitelmakaudelle 2024–2026 edellä esitettyjen taulukoiden mukaisesti. Taloussuunnitelmakauden vuosien 2025–2026 tulot ja menot esitetään talousarviokirjassa samassa määrärahataulukossa talousarviovuoden 2024 kanssa. Talouden kehityksessä on huomioitu määrärahoihin liittyvät toiminnan muutoksista johtuvat oikaisut sekä taloussuunnitelmakaudelle tiedossa olevat muutokset.

4.1 Rakenne ja perustelutekstit

Toimialan osalta esitetään

- tuloslaskelma
- toiminnan kuvaus
- toimintaympäristö ja sen muutokset
- henkilöstösuunnitelma

Valtuustoon nähden sitovan tason osalta esitetään

- määräraha- ja tulo- ja meno-aulukko
- toiminnan kuvaus
- toimintaympäristö ja sen muutokset
- toiminnan painopistealueet
- toimintaa kuvaavat mittarit

Taseyksikön osalta esitetään

- tuloslaskelma
- rahoituslaskelma
- toiminnan kuvaus
- toimintaympäristö ja sen muutokset
- toiminnan painopistealueet
- toimintaa kuvaavat mittarit

Talousarviokirjassa perustelutekstit esitetään toimiala-, sitova taso- ja taseyksikkötasolla. Tekstit jaotellaan yllä kuvattujen otsikoiden alle. Tekstien tulee olla tiiviitä. Ylipitkät perustelut joudutaan karsimaan.

Aikataulu ja toimitustapa

- 1.9.2023 mennessä talousarvion perustelutekstit valiokunta- ja jaostokäsittelyihin
- 1.10.2023 mennessä valiokuntien ja jaostojen talousarvioehdotukset

5. Käyttötalous

5.1 Käyttötalouden sitovuus

Talousarviorakenne sitovuus

Toimialat (sitova taso)

Konsernihallinto

Sivistystoimi

Kaupunkikehitys- ja tekninen

Hyvinvointi

Toimialat ja jakautuvat tulosalueisiin

Konserni:

Valtuusto, päätöksenteko ja yhteistoiminta

Hallinto- ja tukipalvelut

Työllisyyspalvelut
Ateria- ja puhtauspalvelut
Maaseututoimi

Hyvinvointi:
Hyvinvointi- ja liikuntapalvelut

Sivistystoimi:
Varhaiskasvatuspalvelut
Opetuspalvelut ja aikuiskoulutus
Kirjasto-, kulttuuri- ja museopalvelut sekä nuorisotoimi

Kaupunkikehitys- ja tekninen:
Vesilaitos
Kaupunkikehitys- ja maankäyttöpalvelut
Yhdyskuntatekniikka
Tilapalvelut
Lupa- ja valvontapalvelut

Tytäryhtiöt

Orimattilan Vesi Oy
Orimattilan Lämpö Oy
Orimattilan Asunnot Oy

5.2 Käyttötalouden kehys

Koko kaupunki (ulkoiset ja sisäiset)

Raami esitys on laadittu sisältäen kaupungin sisäiset erät, joita ovat sisäiset vuokrat, ateria- ja puhtauspalveluiden veloitukset sekä toimialojen sisäinen edelleen vuokraus (esim. Liikuntatilojen vuokraus opetustoimelle)

1 000€	TP 2022	TA 2023	Raami 2024
Toimintatuotot	19 113	20 805	21385
Toimintakulut	-118 262	-61 921	-62 934
Toimintakate	-99 149	-41 116	-41 549

Käyttötalouden kehys sitoo toimialoja toimintakatteen osalta.

Konsernihallinto

1 000€	TP 2022	TA 2023	Raami 2024
Toimintatuotot	4 107	3 926	3 926
Toimintakulut	-71 243	-11 749	-11 907
Toimintakate	-67 136	-7 823	-7 981

Sivistystoimi

1 000€	TP 2022	TA 2023	Raami 2024
Toimintatuotot	2 788	3 235	3 235
Toimintakulut	-34 059	-35 061	-35 759
Toimintakate	-31 271	-31 826	-32 524

Kaupunkikehitys- ja tekninen

1 000€	TP 2022	TA 2023	Raami 2024
Toimintatuotot	11 685	12 888	13 671
Toimintakulut	-10 132	-10 483	-11 074
Toimintakate	1 553	2 405	2 597

Hyvinvointi

1 000€	TP 2022	TA 2023	Raami 2024
Toimintatuotot	310	553	553
Toimintakulut	-2 452	-4 175	-4 194
Toimintakate	-2 198	-3 622	-3 641

5.3 Toimialojen talousarvion valmistelu

Hallintosäännön yhteiset talousasiat -osiossa on määritettyä talousarvion ja käyttösuunnitelman toteuttamisen ja seurannan vastuutahot: kaupunginjohtaja, toimialajohtaja, tulosaluejohtaja, esihenkilö, kaupunginhallituksen alaisen taseyksikön johtaja. He vastaavat omalta osaltaan talousarvion sekä käyttösuunnitelman mukaisten osamäärärahojen kohdistamisesta tulosityksikkö- ja kustannuspaikkatasoille määrärahan seuranta varten.

Toimialojen talousarvion esityksen valmistelu talouden näkökulmasta:

- Laadintaohje KH 19.6.2023
- o talousarvion laadinnan lähtökohdat ja aikataulu
- Toimialan talousarvion tulosityksiköiden esityksen valmistelu alkaa kesäkuussa
- Toimialojen alustavat talousarviot valmiit 24.8.2023 mennessä

5.4 Käyttötalouteen liittyvät erityisohjeet

5.4.1 Talouden tasapainottamisen toimenpiteet

Vuoden 2024 kehysvalmistelun yhteydessä määritetään talouden tasapainotavoite euromääräisesti ja ajallisesti. Toimintakuluihin kohdentuvat tavoitteet määrittyvät palvelujen laajuus- ja laatutasotarkastelun jälkeen. Toimenpiteiden valinta menojen kasvun hidastamiseksi, tulojen lisäämiseksi ja investointien priorisoimiseksi valmistellaan niin, että ne käsitellään johtoryhmän kesäkokouksessa elokuussa.

Minimitavoite on ylijäämäinen talousarvio.

5.4.2 Maksut ja taksat

Valiokunnat tai valiokunnan jaosto päättävät palveluista ja tuotteista perittävistä maksuista ja niiden määräytymisperusteista kaupunginvaltuusto tai kaupunginhallituksen päättämisen periaatteiden mukaisesti.

Maksuja ja taksoja tulee tarkastella/päivittää vuosittain sekä lakimuutosten että viranomaisten antamien ohjeistusten perusteella. Maksujen ja taksojen tason korottaminen arvioidaan valiokunnissa vastaamaan kunkin toiminta-alueen indeksien korotuksia.

5.4.3 Henkilöstömäärärahat

Henkilöstömäärärahat varataan määrällisen henkilöstösuunnittelun henkilötyövuosien ja niiden kustannusten perusteella. Kustannukset määräytyvät henkilötyövuosien toteutuneiden palkkojen, näihin tehtävien korotusten ja näistä laskettavien henkilösivukulujen perusteella. Näiden lisäksi varataan tiettyjä muita henkilöstöön liittyviä määrärahoja ja tuloja.

5.4.4 Palkat ja palkkiot

Kunta-alan työ- ja virkaehtosopimusten sopimuskausi on sopimuskausi 1.5.2022–30.4.2025. Sopimukseen liittyvien palkankorotusten vaikutus on huomioitu kehyslaskennassa.

Toimialat varaavat tarvittavat määrärahat luottamushenkilöiden palkkioihin, kokouspalkkioihin ja asiantuntijapalkkioihin.

5.4.5 Henkilösivukulut

Henkilösivukulut lasketaan alla olevien prosenttien mukaisesti:

Henkilösivukulut	2024
Palkkaperusteinen eläkemaksu JuEL	17,35
Palkkaperusteinen eläkemaksu VaEL	17,79
Sairausvakuutusmaksu	1,30
Työttömyysvakuutusmaksu	2,06
Taloudellisen tuen maksu	0,034
Tapaturmavakuutusmaksu	0,355

5.4.6 Tasausmaksu

Tasausmaksuun varataan alla olevan taulukon mukaiset määrärahat keskitetysti koko kaupungin osalta konsernipalveluihin. Keva vahvistaa lopullisen tasausmaksun loppuvuodesta. Euromäärä tarkennetaan käyttösuunnitelmassa.

Tasausmaksu	2024
Konsernipalvelut	901 000

5.4.8 Henkilöstön osaamisen kehittäminen

Toimialat varaavat henkilöstön ammatillisen ja alakohtaisen osaamisen kehittämiseen sekä ylläpitämiseen tarvittavat määrärahat. Henkilöstöhallintoon varataan keskitetysti tarjottaviin koulutuksiin (mm. johtamisen ja esimiestyön kehittäminen) ja omaehtoisen koulutuksen tukeen tarvittavat määrärahat.

5.4.9 Henkilöstön työhyvinvointi ja yhteisöllisyys

Toimialat varattavat määrärahat

- työhyvinvoinnin ja yhteisöllisyyden lisäämiseen 40 euroa/henkilö vuodessa

Keskitetysti kaupunkitasoisena varattavat määrärahat

- kulttuuri- ja liikuntaetuun henkilöstöpalveluihin 100 euroa/henkilö vuodessa

5.4.10 Henkilöstön matkustaminen

Toimialat varaavat henkilöstön matkustamiseen tarvittavat määrärahat. Matkustamiseen liittyviä kustannuksia pitää pyrkiä vähentämään ja suosimaan etäkokouksia ja -koulutuksia.

5.4.11 Sisäiset erät

Sisäiset vuokrat

- Sisäisten vuokrien ylläpitovuokraosuudella katetaan rakennuskannan ylläpitomenot ja ulkoiset vuokramenot. Pääomavuokraosuudella katetaan rakennuskannan vuotuinen kuluminen sekä pitkäaikaisen lainakannan korkokustannukset.
- Sisäiset vuokrat budjetoidaan tilapalvelujen ilmoituksen mukaisesti, jotta sisäiset erät täsmäävät.

Mahdolliset vuokramuutokset tulee varmistaa tilapalveluiden kanssa.

Muut sisäiset erät

- Budjetointia tehdessä tulee varmistaa, että sisäiset tulot ja menot täsmäävät kaupunkitasoisesti.

5.4.14 Poistot

- Käsitellään talousarviokirjassa palvelualueiden osalta määrärahan ulkopuolisena eränä.
- Poistojen laskemisessa käytetään poistosuunnitelmaa.
- Pääsääntöisesti aktivoitujen investointien poistolaskenta alkaa hankintakuukautta seuraavan kuukauden alusta.

Poistot, 1000€	TP 2023	TA 2024
Yhteensä	- 6 144	-6 260

5.4.15 ICT -kustannukset

Toimialojen tulee varata tarvittava määräraha ict-hankintoihin. Tulosalueiden on kriittisesti tarkastettava järjestelmien ja hankintojen tarpeellisuutta. Toimialoille budjetoidaan käyttötalouteen liittyvät ICT-kustannukset, kuten tietojärjestelmiin liittyvät ylläpito- ja käyttöpalvelumenot, käyttöoikeusmaksut sekä työasemiin, mobiililaitteisiin ja toimiston perus-ICT-infraan liittyvät hankinta- ja palvelumaksut. Myös toimipisteiden muuttoihin liittyvät tietoliikenne- ja laitehankinnat budjetoidaan tulosalueille.